Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet

Muistio

13.5.2024

VN/1588/2024
VN/1588/2024-MMM-5

Maa- ja metsätalousvaliokunta 14.05.2024

VNS 2/2024 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025-2028

Asiantuntijalausuntonamme koskien valtioneuvoston selontekoa 2/2024 vp julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025-2028 esitämme maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan osalta seuraavaa.

Hallinnonalakohtaiset linjaukset

Maa- ja metsätalousministeriön pääluokan määrärahat ovat kehyskaudella keskimäärin 2,6 mrd. euroa vuosittain. Määrärahoista maaseudun kehittämisen osuus kehyskauden lopussa on 16 %, maa- ja elintarviketalouden osuus 70 %, luonnonvaratalouden 7 % ja muiden pääluokan lukujen osuus 7 %. Pääosa eli n. 90 % maaseudun kehittämisen sekä maa- ja elintarviketalouden määrärahoista liittyy vuoden 2023 alusta käyttöön otettuun Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 toimeenpanoon. CAP-suunnitelman päätavoitteita ovat aktiivisen ruuantuotannon turvaaminen, maatalouden ilmasto- ja ympäristöviisaus sekä uusiutuvan maaseudun elinvoimaisuuden vahvistaminen. Kehyspäätöksessä EU:n ja kansalliset määrärahat on kohdennettu CAP-suunnitelman rahoitussuunnitelman ja maksatusten arvioitua etenemistä vastaavasti ottaen huomioon pääministeri Orpon hallitusohjelman sopeuttamistoimet. Vuonna 2028 alkaa EU:n rahoituskausi 2028—2034, jota koskevasta kansallisesta ja EU-rahoituksesta päätetään myöhemmin. Vuoden 2028 tukimomenttien teknisenä mitoitusperusteena on käytetty vuosien 2023—2027 keskimääräistä vuotuista määrärahatasoa.

Maaseudun kehittämisen määrärahoilla rahoitettavien toimenpiteiden tavoitteena on maaseutualueiden potentiaalin hyödyntäminen sekä elinvoimaisuuden lisääminen kestävällä tavalla. Maaseudun kehittämisen tavoitteita tuetaan mm. maaseudun yritystukien, tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä maaseudun neuvonnan avulla. Maaseudun kehittämisen määrärahataso kehyskaudella on keskimäärin 465 milj. euroa vuodessa.

Maa- ja elintarviketalouden määrärahoin huolehditaan kokonaiskestävän ruokajärjestelmän huoltovarmuudesta, parannetaan biotalouteen ja ruokaan perustuvien liiketoimintojen kestävää ja kilpailukykyistä kasvua sekä turvataan vastuullisella toiminnalla ihmisten, eläinten ja kasvien terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta. Maa- ja elintarviketalouden määrärahataso kehyskaudella on keskimäärin 1 729 milj. euroa vuodessa.

Luonnonvaratalouden tavoitteena on uusiutuvien luonnonvarojen kestävä hoito ja käyttö sekä niihin liittyvien riskien hallinta. Kala-, riista-, metsä- ja vesitalouteen sekä yleisiin luonnonvara-asioihin osoitetuilla määrärahoilla turvataan huoltovarmuutta, korvataan uusiutumattomien raaka-aineiden ja energian käyttöä, luodaan edellytyksiä luonnonvarojen kestävään käyttöön perustuvalle kilpailukykyiselle yritystoiminnalle, sovitetaan yhteen luonnonvarojen käytön ja suojelun tarpeet sekä luodaan hyvinvointia luonnon virkistyskäytön avulla. Luonnonvaratalouden määrärahataso kehyskaudella on keskimäärin 177 milj. euroa vuodessa.

Maa- ja metsätalousministeriö

PL 30
00023 Valtioneuvosto

Hallituskatu 3 A
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

kirjaamo.mmm@gov.fi

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hoitamisen määrärahat hallinnonalalla ovat keskimäärin 6,8 milj. euroa vuodessa.

Luotettavat ja laajakäyttöiset paikka-, kiinteistö- ja huoneistotiedot mahdollistavat uutta liiketoimintaa sekä turvaavat omistusta ja kansallista vakuusjärjestelmää. Maanmittauksen ja asunto-osakkeiden kirjaamisen määrärahataso kehyskaudella on keskimäärin 48 milj. euroa.

Hallinnonalan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta sekä neuvonta tukevat ennakoivasti hallinnon vaikuttavuutta ja elinkeinojen kilpailukykyä. Hallinnon ja tutkimuksen määrärahataso kehyskaudella on keskimäärin 132 milj. euroa.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Maatalouden merkitys osana huoltovarmuutta ja yhteiskunnan strategista ydintä on tunnistettu siten, ettei leikkauksia ole kohdennettu ruoantuotantoon.

Maa- ja elintarvike- sekä biotaloussektorin huoltovarmuuteen ja viennin edistämiseen kohdennetaan 10 milj. euroa vuodessa vuodesta 2025 lukien. Suomessa tuotetaan maailman puhtaimmissa olosuhteissa laadukkaita maataloustuotteita ja elintarvikkeita, joille on yhä kasvavaa kysyntää myös muissa maissa. Erityisesti lisäarvotuotteiden viennin lisäämisellä voidaan parantaa elintarvikesektorin kasvua ja kilpailukykyä sekä maatalouden kannattavuutta sekä kansallista huoltovarmuutta ja omavaraisuutta. Kasvu- ja kuiviketurpeet ovat strategisesti tärkeitä raaka-aineita elintarvikehuoltomme näkökulmasta polttoturpeen ohella, minkä vuoksi turpeen saatavuuden varmistaminen kasvualustoihin ja kuivikkeeksi on välttämätöntä kotimaisen puutarha- ja kotieläintuotannon toimintaedellytysten turvaamiseksi. Suomessa on potentiaalia metsäpohjaisen arvonlisän moninkertaistamiseen hakkuumääriä nostamatta. Avainasemassa metsäsektorin arvonlisän kasvattamisessa ovat arvoketjujen pidentäminen Suomessa ja sivuvirtojen tehokkaampi hyödyntäminen.

T&K-toimintaan kohdennetaan hallinnonalalla lisäystä kehyskaudella keskimäärin n. 7 milj. euroa vuodessa, josta 4 milj. euroa kohdennetaan biotalouden T&K-toiminnan tukemiseen ja keskimäärin n. 3 milj. euroa tutkimuslaitosten post doc -ohjelmaan. Valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituksen päälinjausten mukaisesti panostetaan ruoka- ja luonnonvara-alan elinkeinojen kehittämistä tukeviin t&k-hankkeisiin, investoidaan maa- ja elintarviketalouden kansainvälisesti kilpailukykyisiin tutkimusinfrastuktuureihin sekä vahvistetaan kansainvälistä ja EU-tutkimusyhteistyötä mm. kestävään ruokajärjestelmään sekä eläinten terveyteen ja hyvinvointiin liittyen. Rahoitusta suunnataan muun muassa Luonnonvarakeskuksen Jokioisten yksikön tutkimusteknologiaan. Post doc –ohjelma mahdollistaa puolestaan yhteensä 25 tutkijan palkkaamisen kolmeksi vuodeksi.

Vapaaehtoisten monimuotoisuusohjelmien (Nousu-, Metso- ja Helmi-ohjelmat) rahoituksen lisäystä on jatkettu vuodesta 2028 lukien yhteensä 6 milj. eurolla vuosittain. Rahoitusta on vuosittain käytettävissä ohjelmien toimeenpanoon kehyskaudella 2025-2028 seuraavasti:

- Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma (Metso) ja Helmi-elinympäristöohjelma 11,0 milj. euroa (mom. 30.40.45)
- Vaelluskalaohjelma (Nousu) 2,7 milj. euroa (mom. 30.40.31)
- Sorsalintujen tilan kohentamishanke (Sotka) osana Helmi-elinympäristöohjelmaa 1 milj. euroa (mom. 30.40.50)

Metsähallituksen tuloutusta nostetaan portaittain 20 milj. eurolla vuoteen 2028 mennessä. Tuloutuksen kasvattaminen ei edellytä Metsähallituksen luonnonvarasuunnitelmissa asetettujen hakkuutavoitteiden nostamista.

Lisäksi hallinnonalan toimintamenoihin, myönnettäviin valtionavustuksiin sekä kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja rahoitusosuuksiin kohdennetaan säästöjä, joiden muodostamaa kokonaisuutta tarkasteltu seuraavaksi.

Lisäsopeutustoimet

Hallituksen päättämästä uudesta julkista taloutta vahvistavasta toimenpidekokonaisuudesta valtion menoihin vaikuttavien säästöjen määrä on 1,2 mrd. euroa v. 2025 nousten 1,4 mrd. euroon kehyskauden lopussa. Julkisen talouden vaikean tilanteen takia sopeuttamistoimia on kohdistettu laaja-alaisesti kaikille hallinnonaloille.

Hallitus toteuttaa valtionhallinnon tuottavuusohjelman, jolla tavoitellaan yhteensä n. 390 milj. euron säästöä vuodesta 2027 alkaen. Hallitusohjelmassa päätettiin n. 240 milj. euron toimintamenosäästöstä. Lisäksi hallitus päätti kevään 2024 kehysriihen yhteydessä vähentää toimintamenoja vuosittain n. 150 milj. eurolla sekä aikaistaa aiemmin sovittua säästöä 50 milj. eurolla jo vuodelle 2025. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan osuus valtionhallinnon tuottavuusohjelmasta on yhteensä 26,5 milj. euroa vuodesta 2027 lukien. Lisätoimien osalta kohdennukset momenteille sisällytetään myöhemmissä budjettiprosesseissa.

Valtion tuottavuusohjelman säästöt (1 000 euroa)	**2025 TAE**	**2026 Kehys**	**2027 Kehys**	**2028 Kehys**
Toimintamenosäästö (HO 2023)	*-3 100*	*-9 300*	*-18 100*	*-18 100*
Valtionhallinnon tehtävien ja velvoitteiden vähentäminen (lisätoimet 2024)	*-8 400*	*-8 400*	*-8 400*	*-8 400*
Toimintamenojen säästön aikaistus (lisätoimet 2024)	*-3 500*	*0*	*0*	*0*
Yhteensä	**-15 000**	**-17 700**	**-26 500**	**-26 500**

Lisäsopeutustoimenpiteiden valtionavustussäästöstä, yhteensä 76 milj. euroa, jakautuu maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle 13,7 milj. euroa. Valtionavustussäästöjen osalta kohdennukset momenteille sisällytetään myöhemmissä budjettiprosesseissa.

Myös eri hallinnonalojen kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuja ja rahoitusosuuksia alennetaan vähentämällä ei pakollisia ja välttämättömiä jäsenmaksuja ja rahoitusosuuksia. Jäsenmaksuihin ja rahoitusosuuksiin kohdistuvan säästön yhteismäärä on 5 milj. euroa, josta maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle kohdistuu 0,2 milj. euroa.

Hallitusohjelman toimeenpanoa varten luodaan valtioneuvoston yhteinen toimintamenovaraus, jota varten toteutetaan yhteensä 5 milj. euron määrärahasiirrot ministeriöiden toimintamenoista valtioneuvoston kanslian toimintamenoihin. Maa- ja metsätalousministeriön osuus valtioneuvoston yhteinen toiminta ja hankkeet –rahoituksesta on 0,38 milj. euroa vuodesta 2025 lukien.

Pääministeri Orpon hallituksen kehysriihen linjauksen mukaisesti kehyksiin ei sisälly EU:sta ja kansallisesta lainsäädännöstä tulevien uusien velvoitteiden hoitamisen edellyttämiä lisämäärärahatarpeita. Niiden toimeenpanon tulisi tapahtua pääsääntöisesti nykyisten määrärahojen puitteissa nykyisiä tehtäviä vähentäen tai niiden tuottavuutta lisäten. Uusia lisätehtäviä ovat mm. EU:n metsäkatoasetuksen sekä kyberturvallisuus (NIS2) ja kriittisen infrastruktuurin kriisinkestävyys (CER) direktiivien toimeenpano. Edellä mainituissa tehtävissä MMM:n hallinnonalan eri toimijoiden (ml. ELY-keskukset) nykyisiä muita tehtäviä vähentävä tai niiden tuottavuutta lisäävä tarve on kehyskaudella vuosina 2025-2028 yhteensä keskimäärin 2,5 milj. euroa vuodessa.

Linjaus on haasteellinen, koska pääministeri Orpon hallitusohjelmassa jo päätettyjen toimintamenosäästöjen lisäksi kehysriihessä päätettiin uusista säästöistä, jotka tulevat toimeenpantavaksi etupainotteisesti jo vuodesta 2025 lähtien. Säästöt edellyttävät virastojen toiminnan ja talouden merkittävää sopeuttamista. Eräissä tapauksissa se merkitsee, kuten Ruokavirastossa, YT-menettelyn käynnistämistä.

Alueellisen ja paikallisen maaseudun kehittämisen säästön toimeenpano

Pääministeri Orpon hallitusohjelman liitteen B mukaisesti momentille 30.10.64 (EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen) on 9.10.2023 VN-kehyksessä kohdennettu vuosille 2025–2027 yhteensä 137,5 milj. euron kansallisen rahoitusosuuden vähennys julkisen talouden vahvistamiseksi.

Säästöön liittyen vuosien 2025–2028 kehyksissä tehdään kansallisen rahoitusosuuden määrärahasiirtoja momenteilta 30.20.43 ja 30.20.44 momentille 30.10.64 ao. vuosien kokonaismäärärahojen ja vuosien 2021–2027 kokonaisrahoituksen rajoissa. Lisäksi ministeriö on ehdottanut, että 49,0 milj. euroa momentin 30.20.43 ja 74,0 milj. euroa momentin 30.20.44 vuoden 2022 talousarvioon sisältyvää kansallista rahoitusosuutta uudelleenbudjetoitaisiin vastaaville momenteille vuoden 2024 toisessa lisätalousarvossa.

Määrärahojen uudelleenbudjetointi ja siirrot mahdollistavat osaltaan Orpon hallitusohjelman säästön linjatun mukaisesti ja kokonaisuudessaan aitona säästönä mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti maaseudun kehittämisedellytyksiä ja elinvoimaisuuden turvaamista ajatellen. Lisäksi voitaisiin varmistaa komission kanssa sovittujen CAP-suunnitelman tavoitteiden saavuttaminen ja CAP-suunnitelman EU-rahoituksen täysimääräinen tuloutus.

Talousjohtaja Matti Hyytinen

Maatalousneuvos Esa Hiiva

Luonnonvaraneuvos Heikki Piiparinen

Jakelu Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta